

**ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ,
ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ**

**ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ,
ՍՊՈՐՏԻ**

«Հրազդանի Խ. Աբովյանի անվ. թիվ 1 ավագ դպրոց»
ՊՈԱԿ

**ՋԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱԿՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2023**

ՋԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Տարբերակված ուսուցման դերը մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացում

Կատարող՝ Արմինե Ճումարիայան

Առարկա՝ Մաթեմատիկա

Ուսումնական հաստատություն՝ Կոտայքի մարզի Մեղրածորի

Հ.Հակոբյանի անվան միջնակարգ դպրոց

Բովանդակություն

Նախաբան	3
Ջետազոտական համատեքստ	6
Գործնական համատեքստ	11
Ջետազոտության ընթացք	11
Տվյալների մշակում և վերլուծություն	12
Ամփոփում	15
Օգտագործված գրականություն	18

ՆԱԽԱԲԱՆ

«Յուրաքանչյուր բնական գիտություն պարունակում է այնքան ճշմարտություն, որքան նրանում մաթեմատիկա կա:»: Է.Կանտ

Գիտենք, որ ցանկացած դասարան կազմավորվում է ըստ աշակերտների տարիքային խմբի և սեռի: Սակայն դա դեռ չի նշանակում, որ նրանք ունեն զարգացման և պատրաստվածության նույն մակարդակը: Նրանք ուսումնական գործընթացում ցուցաբերում են գիտելիքների յուրացման տարբեր աստիճաններ և առաջ են շարժվում զարգացման տարբեր տեմպերով: Այսօր երեխաների կյանքի բիզնես ինդուստրիաների ակտիվ միջամտության արդյունքում աշակերտներն այլևս պարապ չեն: Նրանք զբաղված են ֆուտբոլային հանդիպումներով, սերիալներ դիտելով ու տարատեսակ խաղերով: Ինչպես նաև աշակերտներին զբաղեցնում են սոցիալական ցանցերը: Մի խոսքով սովորելու ժամանակ շատ քիչ է մնում: Դասարանի երեխաները՝ հիմնականում տղաները, անտարբեր են սովորելու հանդեպ: Որպեսզի սովորելու գործընթացը կազմակերպվի արդյունավետ անհրաժեշտ է կիրառել տարբերակված ուսուցման եղանակով ուսուցում՝ հետաքրքիր և մասնակից դարձնելով աշակերտներին, որը միայն ավանդական ուսուցման մեթոդով չի հաջողվում: Չարգացնել երեխայի երևակայությունը համակարգչային դիտումներով, խաղերով, սահիկներով- հայտորոշիչ թեստային առաջադրանքներով և հարցերի օգնությամբ, ակտիվ ուսուցում կազմակերպել աշակերտների համար առավելագույնս հետաքրքիր և հաճելի դարձնել դասի ամբողջ ընթացքը: Դասարանում կարողանալ հետ մնացած աշակերտներին ներգրավել դասի մեջ: Դասը հետաքրքիր դարձնել նաև պասիվ երեխաների շրջանում, ձևավորել առողջ մրցակցություն:

Շատ կարևոր է այն հանգամանքը, որ կրթությունը համաքայլ ընթանա ժամանակի փոփոխություններին: Հայաստանի արագ զարգացող կրթական համակարգը զերծ չի մնացել տեղեկատվական տեխնոլոգիաների լայն կիրառումից՝ «մաթեմատիկա» առարկայի դասավանդման մեջ հնարավորինս զուգակցելով ավանդական և ինտերակտիվ մեթոդները:

Ջետազոտության արդիականությունը

Ներկայումս ուսուցման առավել առաջնային մանկավարժական տեխնոլոգիան մնում է դպրոցականների ուսուցման տարբերակված մոտեցումը, որը հիմնված է կրթության անձնային ուղղվածության բնույթի վրա: Տարբերակված կրթական գործընթացի սկզբունքը հնարավորինս նպաստում է սովորողների անհատական զարգացման իրականացմանը և հաստատում է ընդհանուր միջնակարգ կրթության էությունն ու նպատակները:

21-րդ դարում բավականին դժվար է մոտիվացնել սովորողներին, ուստի այս թեման չափազանց արդիական է, քանի որ խիստ անհրաժեշտ է գտնել այն խթանը, որը կներգրավի աշակերտին դասապրոցեսին:

Տարբերակված ուսուցման նպատակն է ընդհանուր կրթության բովանդակության յուրացման գործընթացում յուրաքանչյուր աշակերտի համար ապահովել պայմաններ՝ նրա ընդունակությունների, հետաքրքրությունների, հակումների, ճանաչողական պահանջմունքների բավարարման ու մաքսիմալ զարգացման համար: Աշակցել սովորեցնելին՝ ուսումնական պրոցեսում, իրենց գիտելիքները ցուցադրելու և կիրառելու համար: Խաղային մեթոդների միջոցով խթանել, զարգացնել սովորողների ներգրավվածությունը դասապրոցեսին:

Տարբերակված ուսուցումը թույլ է տալիս ուսումնական պրոցեսը կազմակերպել՝ հաշվի առնելով անձի անհատական առանձնահատկությունները: Այն ապահովում է բոլոր աշակերտների կողմից կրթության բովանդակության յուրացումը:

Տարբերակված ուսուցման պայմաններում ուսուցման պրոցեսը մաքսիմալ ձևով մոտեցվում է սովորողի ճանաչողական պահանջներին և անհատական առանձնահատկություններին: Տարբերակումը բնորոշվում է սովորողների խմբերի ստեղծումով, որտեղ գործունեության նպատակը, բովանդակությունը, մեթոդները, ձևերն ու արդյունքները տարբերվում են: Աշխատանքային փորձը ցույց է տալիս, որ յուրաքանչյուր դասարանում սովորում են ոչ միայն տարբեր զարգացման մակարդակներով, այլ նաև կոնկրետ առարկայի նկատմամբ տարբեր հակումներով աշակերտներ: Կան աշակերտներ, որոնք ետ են մնում իրենց մտավոր կարողություններով և կան աշակերտներ, որոնց հակումները տվյալ առարկայի նկատմամբ գտնվում են բավական բարձր մակարդակի վրա: Շատ - շատերին

մաթեմատիկան պետք է միայն դպրոցը հաջողությամբ ավարտելու համար և դրա համար էլ նրանց ուսումնառությունը կանգ է առնում այսպես կոչված պարտադիր մակարդակը յուրացնելուց հետո: Այս հանգամանքները հաշվի առնելով, խնդիր է առաջանում. գտնել տարբեր կարողություններ ունեցող սովորողների հետ արդյունավետ ուսումնառության կազմակերպման ուղիներ: Խնդիրը լուծելու համար անհրաժեշտություն է առաջանում սովորողների ուսումնառության կազմակերպման գործընթացում կիրառել տարբերակված մոտեցում և հետազոտել, թե ինչքանով է ազդում տարբերակված ուսուցումը ուսումնառության արդյունավետության բարձրացման վրա: Այս խնդրի լուծման համար ուսուցիչը պետք է յուրաքանչյուր աշակերտի հնարավորությունն տա ծրագրային նյութը յուրացնել իր կարողությունների սահմաններում, որպեսզի ուսուցումը հարմարեցվի սովորողի զարգացման տեմպերին, և նա դառնա առավել ինքնավստահ ու վայելի ուսման բերկրանքը: Կարևոր է, որ ուսուցիչն իր ձեռքի տակ ունենա բազմաբնույթ, բազմաշերտ առաջադրանքներ, որոնք կօգնեն նրան իրականացնել տարբերակված ուսուցում: Դասաժամերի արդյունավետությունը մեծապես պայմանավորված է ուսուցման ակտիվ ձևերի կիրառումով: Դրանք օգնում են սովորողներին համագործակցել խմբի անդամների հետ, ստեղծում են խմբի համար բարենպաստ միջավայր և փոխադարձ վստահություն են առաջացնում սովորողների միջև:

Տարբերակված ուսուցումը իռականացվում է երեք հիմնական փուլերով

1. Ճանաչել յուրաքանչյուր սովորողի անհատական առանձնահատկությունները
2. Խմբավորել սովորողներին ըստ իրենց անհատական առանձնահատկությունների
3. Տարբերակել յուրաքանչյուր խմբի ուսումնական գործընթացը

Տարբերակված ուսուցման տեսակները

Ըստ բովանդակության դասակարգման
Ըստ գործողությունների

Համալսելիքի նպատակներ

Համալսելիքի

Այս հետազոտական աշխատանքիս գլխավոր նպատակն է պարզել, թե որքանով կարող է տարբերակված ուսուցման ռազմավարությունների կիրառումը նպաստել է ակադեմիական առաջադիմության աճին: Դասավանդման ընթացքում նկատել էմ, որ հաճախ մենք անտեսում ենք, կամ կարևորություն չենք տալիս աշակերտների միջև եղած տարբերություններին, մենք տալիս ենք նրանց նույն առաջադրանքը, նույն հարցերը, նույն տնային աշխատանքները և պահանջում ենք նույն պատասխանները, տարբերակելով նրանց միայն միավորային գնահատականներով: Բայց նրանք տարբեր են՝ տարբեր են իրենց ուսումնառության ոճերով, նախնական գիտելիքներով, մոտիվացիայով, ուսումնական կարիքներով:

ՉԵՏԱՉՈՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍ

Ի՞նչ է տարբերակված ուսուցումը. դա ուսուցչի կողմից միևնույն բովանդակությունը ռազմավարությունների և բազմաստիճան առաջադրանքների կիրառումն է՝ հաշվի առնելով յուրաքանչյուր աշակերտի կարողությունների մակարդակը:

Տարբերակված ուսուցման եղանակը կիրառվել է աշխարհի տարբեր դպրոցներում՝ հիմնված Վիգոտսկու «Չարգացման մոտակա գոտու» 1978թ տեսության վրա, ըստ որի սովորողները լավ են սովորում, երբ տրված հանձնարարությունները մատչելի են և ոչ թե շատ դժվար:

Տարբերակումը կարելի է դիտարկել դասի բովանդակության, գործընթացների և արդյունքների համատեքստում: Ստորև ներկայացվում են տարբերակման ամենատարածված ռազմավարությունները .

- տարբերակում ըստ առաջադրանքի
- տարբերակում ըստ ռեսուրսի
- տարբերակում ըստ ժամանակի
- տարբերակում ըստ օժանդակության
- տարբերակում ըստ արդյունքի

Տարբերակումը որպես դասապլանավորման մաս, ներառում է դասարանում անհատների և խմբերի որոշակի կարիքները հոգալու համար ուսուցիչների կողմից ձեռնարկած մանրակրկիտ քայլեր: Հետևաբար, դասապլանավորման փուլում միշտ պետք է հաշվի առնել անհատականացված կրթական ծրագրեր ունեցող աշակերտների պահանջները:

«Կառուցողական կրթության հիմունքները եվ մեթոդները» ձեռնարկի մեջ նշվում են տարբերակված ուսուցման հիմնական դրույթները .

1. Դասավանդման մեջ տարբերակում դնելը նորություն չէ:

Ուսուցիչներին միշտ անհանգստացրել է այն փաստը, որ որոշ աշակերտներ ուսումնառության ընթացքում լուրջ բացթողումներ են ունենում, մի քանիսն էլ չափից դուրս ժամանակ են ծախսում հին գիտելիքները նոր ձևով ներկայացնելու վրա: Տարիների ընթացքում ուսուցիչները բազմաթիվ մոտեցումներ են մշակել աշակերտների տարբերությունների խնդիրը դասարանում լուծելու նպատակով:

2. «Մի մեթոդը բոլորի համար է» դասավանդումն անընդունելի է բոլոր սովորողների համար տեսականորեն միմյանցից տարբերվող դասարաններում:

Բազմաթիվ դասարաններում աշակերտները միմյանցից մեծապես տարբերվում են սովորելու պատրաստակամությամբ և ցանկությամբ՝ սկսած նրանցից, ովքեր

առարկան մասամբ կամ ամբողջությամբ ընկալելու համար ջանքեր են գործադրում, և վերջացրած նրանցով, ում ընկալումներն ու հմտությունները մեծապես գերազանցում են տվյալ դասարանի մակարդակը:

3. Պահանջված ձևով տարբերակված դասարանում ուսուցիչը շարունակաբար ուսումնասիրում է իր աշակերտներին: Ուսուցիչներն անդադար հնարավորություններ են փնտրում, թե՛ ուղղակի, թե՛ անուղղակի ճանապարհով հասկանալու տարբեր աշակերտների թեմայի ընկալման կամ հմտությունների յուրացման գործին մասնակցության չափը: Տարբերակված դասարանում գնահատել նշանակում է շարունակաբար ուշադրություն դարձնել այն կարևոր նշաններին, որոնք երևան են բերում յուրաքանչյուր աշակերտի պատրաստության մակարդակը, հետաքրքրություններն ու սովորելու ընդհանուր բնութագիրը:

4. Ճիշտ դասավանդումը ենթադրում է ուսուցչի խորաթափանցություն՝ պարզելու թե ինչ պետք է իմանա, հասկանա և ի վիճակի լինել անել սովորողը՝ տրված ուսումնական փորձառության և ուսումնառության փորձառությունների ամբողջ շարքի ընթացքում

Ըստ ուղեղի հետազոտության արդյունքների սովորողները չեն կարող թեմայի մասին ողջ տեղեկատվությունը մտապահել երկար ժամանակ: Ուստի ուսուցիչները պետք է պարզեն այն ամենակարևոր, անհրաժեշտ գաղափարները, սկզբունքներն ու ունակությունները, որոնք հարկավոր է մտապահել: Նրանք պետք է ամենայն մանրակրկիտությամբ կառուցեն այնպիսի դասեր, որոնք նպաստելու են յուրացմանը և օգնելու են սովորողներին՝ դրանք դարձնել իրենց սեփականությունը:

5. Համապատասխան ձևով տարբերակված դասարանում բոլոր սովորողներն իրենց ժամանակի և ուշադրության մեծ մասը կենտրոնացնում են ուսուցչի համար կարևոր և առանցքային համարվող գաղափարները, սկզբունքները և հմտությունները պարզելու վրա: Սակայն նրանք դա անում են տարբեր արագությամբ և տարբեր եղանակներով:

Բոլոր սովորողները պետք է աշխատեն այն հիմնական հասկացություններով և ունակություններով, որոնք օգնում են ավելի լավ պատկերացնել անելիքները և

արդյունքում առաջադիմություն ցուցաբերել տվյալ առարկայից: Որոշ սովորողներ պարտավոր են այդ գաղափարներն ու ունակությունները ձեռք բերելու համար օգտագործել բարդ գործողություններ ու դիագրամներ, որոնք թույլ են տալիս նրանց՝ գաղափարը պատկերացնել հստակ, ուղղորդված և իրական: Մյուսները պատրաստ են գաղափարների և ունակությունների հետ աշխատեն վերացականության ավելի բարձր մակարդակ վրա՝ ավելի անորոշ խնդիրների և նվազագույն կառուցվածքի ու ուղղորդվածության առկայության դեպքում: Երբեմն այդ գաղափարներն ու ունակությունները միմյանցից տարբերվում են ոչ թե ըստ դրանց նկատմամբ աշակերտների ցուցաբերած պատրաստակամության, այլ ըստ խրթինության և բարդության այն աստիճանի, որի միջոցով աշակերտները փոխազդեցության մեջ են մտնում գաղափարների և ունակությունների հետ:

6. Համապատասխան ձևով տարբերակված դասարանում բոլոր սովորողները պետք է աշխատեն «ընդունելի առաջադրանքների» վրա:

Առարկայի կարևոր գաղափարների ու պահանջվող ունակությունների ուղղությամբ աշխատելիս բոլոր աշակերտներին հարկավոր է առաջարկել մտածողության ավելի բարձր մակարդակ խրախուսող գործողություններ: Ակտիվ սովորողներ համարվելու համար բոլոր աշակերտները պետք է ունենան կայուն և հավասար հնարավորություններ: Բոլոր աշակերտներին հարկավոր է շարունակաբար հրահրել՝ մի քիչ առաջ անցնելու իրենց անհատական իմացության, խորաթափանցության, ունակությունների և իրազեկության սահմաններից: Սրանք պայմաններ են, որոնք ստիպում են հարգանք տածել աշակերտների նկատմամբ՝ որպես սովորողների և ընդհանրապես որպես անհատների:

7. Համապատասխան ձևով տարբերակված դասարանը առաջարկում է բովանդակության, գործողությունների և արդյունքի հասնելու տարբեր ճանապարհներ, որոնք համապատասխանում են սովորողների զանազան կարիքներին:

Տարբերակված դասարանում ուսուցիչը տարբեր ուղիներ է մշակում՝

- **ցից աշակերտները օգտվում են տեղեկատվություն ձեռք բերելու աղբյուրների համար. սրանք այն նյութերն ու միջոցներն են, որոնհամար**
- **գործողությունների համար. սրանք այն հնարավորություններն են,**

որոնց միջոցով աշակերտները մշակում կամ պատկերացնում են գաղափարներն ու ունակությունները

- արդյունքների համար. սրանք այն միջոցներն են, որոնց օգնությամբ աշակերտներն ի ցույց են դնում և լրացնում յուրացրածը:

8. Աշակերտների ճկուն խմբավորումը հնարավորություն է տալիս բոլոր սովորողներին ուսումնառության որոշակի կարիքներ բավարարելու ժամանակ աշխատել փոփոխվող պայմաններում և ընդունակության տարբեր մակարդակներ ունեցող դասընկերների հետ: Ճկուն կերպով խմբավորված դասարանում աշակերտներն երբեմն աշխատում են նույնանման պատրաստակամություն ունեցող դասընկերների հետ: Այնպես որ ուսուցիչը կարող է առաջադրանքի բարդությունը նպատակաուղղել աշակերտների կարիքների բավարարմանը կամ կազմել առաջադրանքներ միանման հետաքրքրություններ ու կարողություններ ունեցող աշակերտների հետ: Ճկուն խմբավորումները հնարավորություն են տալիս ուսուցիչներին լսել աշակերտներին տարբեր իրավիճակներում:

9. Դասավանդման տարբերակման մոդելը տարբեր ընդունակություններով դասարաններում բարդ գործընթաց է, և դրան հասնելու համար ուսուցիչները երկարատև օժանդակության կարիք ունեն:

Տարբերակման հմտությունները զարգացնելն ու մշակելը բարդ և անորոշ գործողություն է, որը պարունակում է ներքին անհարմարության տարր և պահանջում է լրացուցիչ ջանքեր: Ուսուցիչները հաճախ օգնության կարիք են զգում՝

- տարբերակման համար հավանական պատճառներ զարգացնելու առումով
- տարբեր սովորողների կարիքները պարզելու և հասկանալու առումով
- աշակերտներին և նրանց ծնողներին տարբերակված դասարանների գաղափարին նախապատրաստելու առումով

- տարբերակված դասարանը ղեկավարելու առումով

- իրենց առարկաների հիմնական հասկացություններն ու ունակությունները պարզելու և հստակեցնելու առումով

- տարբերակման սկզբունքներն կիրառելու առումով

-տարբերակումն ամրապնդող հրահանգավորման ռազմավարությունները կիրառելու առումով

-քայլերի ներմուծումն սկսելու համար դրանց տարբերակման առումով «101 գաղափար նորարական մեթոդներ կիրառող ուսուցիչների համար» ձեռնարկում նշվում է ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ավանդական եղանակները.Ֆրոնտալ աշխատանք և ինքնուրույն աշխատանք:

Ֆրոնտալ աշխատանքը արդյունավետ է հիմնականում աշակերտներին նոր հասկացություններին ծանոթացնելու կամ նոր նյութ ներկայացնելու համար: Դասերի անցկացման այս ձևը սակավ հնարավորություններ է տրամադրում աշակերտներին մասնակցելու դասավանդման գործընթացին: Ավելին, դասարանի ուշադրությունը 40-45 րոպե անընդմեջ կենտրոնացած պահելը նույնպես բարդ խնդիր է ուսուցչի համար: Ուսուցիչն տեղեկատվության աղբյուրն է, իսկ աշակերտները, որպես ընդունողներ, կլանում են նյութը: Հաղորդակցումը սովորաբար բանավոր է և միակողմանի ու նպատակ ունի տրամադրել տեղեկություններ: Ուսուցանում-ուսանում գործընթացում ընդգրկված մասնակիցների միջև փոխադարձ կապը խիստ սահմանափակ է:

Ինքնուրույն աշխատանքի դեպքում աշխատանքը կարող է կատարվել ինքնուրույն, զույգերով և խմբերով: Այս կարգի աշխատանքի նպատակն այն է, որ աշակերտներն ինքնուրույն աշխատեն: Առաջադրանքները չեն պատրաստվում՝ հաշվի առնելով առանձին անհատների պահանջները, բոլորը նույն առաջադրանքն են կատարում: Առաջադրանքները ընտրելիս հաշվի չեն առնվում աշակերտների անձնական հատկանիշների ու կարողությունների տարբերությունները:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍ

Տարբերակված ուսուցման արդյունքները չափելու, արդյունավետությունը բացահայտելու, հետազոտական աշխատանքը իրականացնելու համար, որպես թիրախային խումբ ընտրվել է Մեդրաձորի միջնակարգ դպրոցի 6-րդ դասարանը,

որտեղ սովորում են մաթեմատիկական տարբեր կարողություններ ունեցող 21 աշակերտներ, որը բարենպաստ պայմաններ է ստեղծում հետազոտության անցկացման համար: Հետազոտության թիրախային խումբը այդ դասարանի սովորողներն են և նրանց ուսուցիչները: Տվյալների հավաքագրման համար օգտագործվել են դիտարկման, հարցումների և ֆոկուս խմբային քննարկումների մեթոդները: 6-րդ դասարանում անցկացվել են 6-8 փորձարարական դասեր, որոնց ընթացքում դիտարկման թերթիկների միջոցով հավաքագրվել են անհրաժեշտ տվյալներ: Նույն դասարանում դասավանդող 7-8 մասնակցել են ֆոկուս խմբային քննարկումներին: Փորձարարական դասերից 5-ի վերաբերյալ կլրացվեն դիտարկման թերթիկներ, յուրաքանչյուր դասի համար առանձին-առանձին: Ֆոկուս խմբային քննարկումների հարցաշարերի միջոցով կհավաքագրվեն տվյալներ թիրախ դասարանի սովորողների ծնողներից ու ուսուցիչներից՝ կապված տարբերակված ուսուցման փորձարարական դասերի անցկացման ժամանակահատվածում սովորողների արձանագրած հաջողությունների ու դժվարությունների հետ:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔ

Հետազոտության անցկացման համար կազմվել են 5 դասապլաններ, որոնց անցկացման մեթոդների ու ձևերի ընտրության համար հիմք են ծառայել ուսուցման տարբերակված մոտեցումները: Դասերի արդյունավետ անցկացման համար պատրաստվել են մի շարք ուսումնական նյութեր. պաստառներ, քարտեր, սահիկներ, ինքնազննատման հարցաթերթիկներ: Դասերի ընթացքում ձևավորված համագործակցային խմբերի կողմից պատրաստվել են նյութեր, որոնք հանդիսացել են տվյալների հավաքագրման լրացուցիչ աղբյուրներ: Ինչպես նաև, սովորողների կողմից կատարված անհատական կամ զույգերով կատարված առաջադրանքներն ու աշխատանքները տրամադրել են սովորողների գիտելիքների ու կարողությունների զարգացման առաջընթացի մասին հավաստի տվյալներ:

Հետազոտության թիրախ դասարանի ուսուցիչների հետ ֆոկուս խմբային քննարկումներ անցկացնելու համար պատրաստվել են 5-ական հարցերից կազմված հարցաշարեր: Հարցերը վերաբերում են սովորողների ուսման

առաջընթացի ապահովման եղանակներին, մասնավորապես, քննարկելով տարբերակված ուսուցման մոտեցումների հետ կապված խնդիրները:

Պատրաստվել է նաև սովորողների գիտելիքների, կարողությունների ու հմտությունների դիտարկման թերթիկ, որը հետազոտության համար նախատեսված 5 դասերից յուրաքանչյուրի ավարտին լրացվել է ուսուցչի կողմից՝ արձանագրելով սովորողների ձեռքբերումներն ու բաց թողումները: Դիտարկման թերթիկներից ստացված որոշ տվյալներ օգտագործվել են հաջորդող դասերի պլանավորման ընթացքում՝ սովորողների կարիքներին համապատասխան ուսումնառություն կազմակերպելու նպատակով:

ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒՄ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Մեղրաձորի միջնակարգ դպրոցի 6-րդ դասարանում սովորում են 21 աշակերտներ, ովքեր «Մաթեմատիկա» առարկայից ունեն տարբեր մակարդակի գիտելիքներ: Տվյալների վերլուծությունը կատարվել է աշակերտներին տրված համապատասխան առաջադրանքների արդյունքների հիման վրա, որոնք արտացոլում են սովորողների գիտելիքների մակարդակը: Հետազոտական այս դասերն իրենց ձևաչափերի մեջ տարբերվում են նախկինում անցկացված դասերից: Աշակերտները նախկինում էլ էին դասին պատրաստված, սակայն հետազոտական այս եղանակը դասը ավելի հետաքրքրասեր, ծամանակակից և ուսուցանող դարձրեց աշակերտների ստեղծագործական միտքն ու երևակայությունը:

Նախքան նոր թեմային անցնելը պատրաստվել են հայտորոշիչ թեստեր, որոնք լրացրել են դասարանի 21 աշակերտները: Հայտորոշիչ թեստի նպատակն էր բացահայտել «Բնական թվեր» թեմայի վերբերյալ նախորդ դասարաններում ձեռք բերած աշակերտների ունեցած գիտելիքների մակարդակները: Ստացած տվյալները հաշվի են առնվել հետազոտական դասերի պլանավորման ընթացքում: Երեք թեմաների ուսումնասիրությունից հետո սովորողները լրացրել են ինքնազնահատման թերթիկներ, իսկ ուսուցիչն այդ թերթիկների և թեմաների ուսումնասիրության ընթացքում սովորողներին տրված հանձնարարությունների, ինքնուրույն աշխատանքների և թեմատիկ գրավոր աշխատանքի հիման վրա յուրաքանչյուր աշակերտի համար լրացրել է դիտարկման թերթիկ, որտեղից երևում

Է թե տվյալ սովորողը ինչ ձեռքբերումներ է ունեցել այդ թեմայի ուսումնասիրության արդյունքում: Անցկացված երեք թեմաների՝ Բնական թվեր և գրո», «Թվաբանական գործողություններ բնական թվերով», «Մեծությունների չափում», ուսուցումներից հետո ստացվել են հետևյալ արդյունքները. Աղյուսակ 1.Սովորողների ուսումնական ձեռքբերումները թվաբանական գործողություններ բնական թվերով և մեծությունների չափման վերաբերյալ

Սովորողի ուսումնական արդյունքների չափանիշներ		Տիրապետման մակարդակը			
		լրիվ	ընդի առմամբ	մասամբ	չկա
1	Կարողանում է բնական թիվը ներկայացնել կարգային գումարիների գումարի տեսքով	18	2	1	
2	Կարողանում է կատարել թվաբանական գործողություններ 1-ով և 0-ով	18	4		
3	Կարողանում է կատարել հաշվումներ օգտվելով գումարման, հանման, բազմապատկման և բաժանման հաշվեկանոններից	18	2	1	1
4	Գիտի և կարողանում է թվաբանական գործողությունների օրենքները օդափորձել արբեր հաշվումներ կատարելու ընթացքում	18	1	1	2

5	Կարողանում է կատարել թվերի մնացորդով բաժանում գտնելով թերի քանորդը և մնացորդը	13	7	2	2
6	Կարողանում է անվանել բաղադրիչները և հայտնի երկու բաղադրիչների միջոցով երրորդը հաշվել	20	1		
	Կարողանում է պարզեցնել թվային արտահայտությունները և հաշվել նրանց արժեքները	13	5	2	1
	8 Գիտի երկարության, զանգվածի, ժամանակի, արագության չափման միավորները, ինչպես նաև նրանց հարաբերակցությունները	10	7		2 2
	Կարողանում է համապատասխան չափման միավորները արտահայտել մեկը մյուսով	10	6		2 4

Աղյուսակ 1-ը լրացվել է նույն տեսքն ու հարցերը պարունակող դիտարկման թերթիկների տվյալների հիման վրա, որը ուսուցիչը լրացրել է յուրաքանչյուր սովորողի համար՝ հաշվի առնելով սովորողների կողմից ցուցաբերած ընթացիկ արդյունքները: Դիտարկման թերթիկների ամփոփիչ արդյունքները ցույց են տալիս, որ բոլոր սովորողները բնական թվերով գործողությունների վերաբերյալ ունեն առարկայական չափորոշիչների պարտադիր նվազագույն մակարդակը գերազանցող գիտելիքներ և հմտություններ: Անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ համեմատաբար ցածր արդյունքներ ցուցաբերած սովորողների թույլ կողմերին ուղղված աշխատանքներ են տարվելու թեմային վերաբերող հաջորդ թեմաների ուսուցման ընթացքում, որը նշանակում է, որ Աղյուսակ 1-ի արդյունքները էլ ավելի են բարելավվելու:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Այսօրվա հանրակրթական դպրոցի առաջնագույն խնդիրներից մեկը հանդիսանում է ոչ թե սովորողների գլուխը լցնել գիտելիքներով, այլ նրանց համար հնարավորություն ստեղծել ինքնուրույն ձեռք բերել ինֆորմացիա և ներգրավվել ստեղծագործական աշխատանքի մեջ: Իզուր չէ, որ Ուշինսկին նշել է. «Աշակերտը անոթ չէ, որ այն պիտի լցնել, այլ ջահ, որ պետք է վառել:» Այդ իսկ պատճառով հրատապ է դարձել ուսումնառության գործընթացում նոր մեթոդների ներդրումը, որը կնպաստի աշակերտների ինքնուրույն և ստեղծագործաբար սովորելուն: Ուսուցիչներին պարտականությունն է նրանց հասցնել այն բանին, որ իմանան «ինչու սովորեն» և «ինչպես սովորեն»: Եվ դրա համար անհրաժեշտ է ռացիոնալ ձևով օգտագործել դասապրոցեսի յուրաքանչյուր րոպե, ստեղծել բարենպաստ պայմաններ յուրաքանչյուր սովորողի համար, որ նա պարապ չմնա: Այդ իսկ պատճառով յուրաքանչյուր ուսուցիչ պետք է իրեն հարմար եղանակներով հասնի վերոհիշյալ խնդրի լուծմանը: Լինելով մաթեմատիկայի ուսուցիչ՝ իմ աշխատանքային գործունեության ընթացքում առաջնորդվել եմ հետևյալ սկզբունքով՝ դասապրոցեսում ստեղծել պրոբլեմատիկ իրավիճակ և տարբերակման գործընթացով բոլոր աշակերտներին ներգրավել այդ իրավիճակից դուրս գալու համար: Իմ կարծիքով այդ գործընթացում յուրաքանչյուր աշակերտ ներգրավված է դասամատուցման պրոցեսին, կարողանում է լսել հիմնավորումներով և ապացույցներով մատուցված դասը: Հանձնարարված առաջադրանքների լուծումն ավելի էֆեկտիվ է, երբ աշակերտն ինքն է ընտրում այնառաջադրանքը, որը կարող է լուծել: Եվ աշակերտը մաթեմատիկայից հաճույք կստանա միայն այն դեպքում, երբ տարբերակման գործընթացի շնորհիվ կլուծի այն առաջադրանքը, որը կարող է:

Ես նպատակահարմար եմ գտել իմ դասավանդած դասարանում, որտեղ կատարում եմ այս հետազոտական աշխատանքը, ստեղծել երեք խումբ հնգական աշակերտներով, հետևյալ ուսումնառության մակարդակներով.

1-ին խումբ — հմտությունների և գիտելիքների լավ մակարդակով, որոնք կարող են ինքնուրույն գտնել առաջադրանքների լուծումները

2-րդ խումբ — հմտությունների և գիտելիքների միջին մակարդակով, որոնք կարող են ուսուցչի խորհուրդներով գտնել առաջադրանքների լուծումները

3-րդ խումբ — հմտությունների և գիտելիքների ցածր մակարդակով, որոնք դժվարանում են գտնել լուծումները, կարիք ունեն լրացուցիչ բացատրությունների և օգնության

Յուրաքանչյուր խմբում աշակերտների քանակը կարող է փոփոխվել տարբեր օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ հանգամանքների պատճառով: Յուրաքանչյուր խմբի համար կազմվում է այնպիսի առաջադրանքներ, որոնք հնարավորություն կտան աշակերտներին ցուցաբերել իրենց գիտելիքներն ու հմտությունները: Այդպիսի աշխատանքի կազմակերպման անհրաժեշտությունը մաթեմատիկայի դասին բխում է ուսումնառության զարգացող բնույթից և յուրաքանչյուր աշակերտի նկատմամբ անհատական մոտեցումից՝ նրա մաքսիմալ զարգացման նպատակով: Երեխաները իրենք են ընտրում այն խումբը, որին հանձնարարված առաջադրանքները համապատասխանում են իրենց կարողություններին և պահանջներին: Խմբերում աշխատելիս աշակերտների մոտ զարգանում է կոլեկտիվ մտածողության գործընթացը, որը հենվում է անհատական մտածողության վրա: Յուրաքանչյուր լուծված առաջադրանքից հետո, աշակերտը մեծ հաճույք ու բավարարվածություն է զգում, որն էլ յուրօրինակ ազդակ է ուսումնառության արդյունավետության բարձրացման համար: Նրանց մոտ վստահություն է առաջ գալիս սեփական ուժերի նկատմամբ և ցանկություն է առաջանում լուծել լուծվածից ավելի բարդ առաջադրանքներ:

Այսպիսով կարելի է նշել, որ աշխատելով տարբերակման գործընթացով, աշակերտների մոտ չի ընկնում հետաքրքրությունը առարկայի նկատմամբ, քանի որ յուրաքանչյուր աշակերտ ունի իր անելիքը, ուժեղ աշակերտները չեն ձանձրանում, որովհետև նրանց տալիս են մտածելու առիթ տվող առաջադրանքներ: Թույլ և միջին ընդունակությամբ աշակերտներն էլ զբաղված են իրենց համապատասխան առաջադրանքների լուծումներով: Գնահատելիս այնպես են անում, որ աշակերտը զգա իր իմացության մակարդակը և այն տարբերությունը, որ կա ներկայիս մակարդակի և հասանելիք մակարդակի միջև: Ճատ կարևոր է, որ աշակերտը ստացած գնահատականը ընդունի որպես ձեռք բերած հաջողության արդյունք:

Տարբերակված ուսուցման դեպքում ուսուցիչը դառնում է ոչ միայն նոր տեղեկատվության հաղորդող, այլ աշակերտներին սովորեցնում է ինքնուրույն աշխատելու, ինքնավերահսկելու, փոխադարձ վերահսկելու, գիտելիքներ ձեռք բերելու հմտություններ, եզրակացություններ և ընդհանրացումներ անելու կարողություններ: Այսպիսի գործընթացի արդյունքում աշակերտները կարողանում են ինքնուրույն կերպով ձեռք բերել գիտելիքներ, նրանց մոտ զարգանում է տրամաբանական մտածողությունը, կարողանում են բանավոր կամ գրավոր ձևով պատասխանել հարցերին, արտահայտել կարծիքներ, վերլուծել լուծված առաջադրանքները, կիրառել ստացած գիտելիքները: Տարբերակված ուսուցումը թույլատրում է սովորեցնել յուրաքանչյուր աշակերտի, բայց տարբեր չափով: Սա նշանակում է, որ ձեռք բերելով գիտելիքներ, որոշ աշակերտներ իրենց հակումներին համապատասխան ձգտում են հասնել ավելի բարձր մակարդակի, իսկ որոշներն էլ բավարարվում են ձեռք բերածով: Չնայած անհատական աշխատանքը բավականին ծանր է, բայց վերջին հաշվով արդյունավետ աշխատանք է:

Այսպիսով վերոհիշյալից ելնելով կարելի է կատարել հետևյալ եզրակացությունները, որ մաթեմատիկայի ուսումնասիրման ընթացքում տարբերակված ուսուցումներ դնելիս

- ակտիվացել է աշակերտների իմացական գործունեությունը,
- բարձրացել է հետաքրքրությունն առարկայի նկատմամբ,
- ամրապնդվել է վստահությունը սեփական ուժերի նկատմամբ,
- բարձրացել է կոլեկտիվ աշխատելու մշակույթը:

Չետևաբար իրոք տարբերակված ուսուցման ազդեցությունը ուսումնառության արդյունավետության բարձրացման վրա անհերքելի է:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1.Լիզ Բիլզ և Վալ Բրուկս: Տարբերակման կիրառումն ուսումնառության խթանման համար:

2.Գայանե Յովհաննիսյան և ուրիշներ: Կառուցողական կրթության հիմունքները և

մեթոդները/ Ձեռնարկ ուսուցիչների համար: Երևան 2004

3. Ադամ Մերենյի և ուրիշներ: 101 գաղափար նորարական մեթոդներ կիրառող ուսուցիչների համար/Բուդապեշտ 2006

4. Глейзер Г.Д. и др. К проблеме дифференциации школьного математического образования/1988, 156с.

5. Перевозный А.В. Педагогические основы дифференциации современного образования. — Мн., Академия последипломного образования, 1998.

6. Покровская С.Е. Дифференциация обучение учащихся в средних общеобразовательных школах. — Мн., Беларуская навука, 2002.

7. Унт И.Э. Индивидуализация и дифференциация обучения. — М.: Педагогика, 1990.